

Nodyn ar y Digwyddiad Rhanddeiliaid – 4 Gorffennaf

Ar 4 Gorffennaf, fel rhan o'i ymchwiliad i'r cyfleoedd a'r heriau sy'n wynebu addysg uwch ac addysg bellach yng Nghymru yn sgil Brexit, cynhaliodd Aelodau'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ddigwyddiad i glywed barn rhanddeiliaid.

Mae'r nodyn hwn yn crynhoi'r safbwyntiau a fynegwyd gan randdeiliaid yn ystod y digwyddiad ar dair thema'r ymchwiliad. Y safbwyntiau a fynegir yw barn yr unigolion ac nid o reidrwydd barn eu sefydliadau, neu Aelodau'r Cynulliad.

Canlyniadau Dysgwyr a Chyflogadwyedd

- Roedd un o'r rhanddeiliaid o'r farn bod cwmpas o hyd i brifysgolion y DU a'r UE gydweithio o'u gwirfodd (heb fod yn ddibynnol ar yr UE) i gynnig graddau ar y cyd, graddau deuol a graddau dwbl. Roedd yn credu bod angen i'r gwaith hwn barhau ar ôl Brexit. Mynegwyd barn arall y gallai rhai prifysgolion fod yn gyndyn o ddatblygu'r llwybr hwn gan y gallant gollu incwm ffioedd gan y myfyrwyr sy'n mynd i astudio dramor. Yn gysylltiedig â hyn, roedd rhai rhanddeiliaid o'r farn bod cydnabyddiaeth gyffredin barhaus o gymwysterau a dyfarniadau rhwng y DU ac Ewrop yn hanfodol.
- Ystyriwyd bod dod â'r Grant Ffioedd Dysgu ar gyfer myfyrwyr newydd o fis Medi 2018 ymlaen i ben yn arwyddocaol gan fod yn rhaid i fyfyrwyr yr UE bellach ariannu'r ffi ddysgu gyfan, gwerth £9,000 – mae rhai rhanddeiliaid yn rhagdybio y gallai hyn fod yn gysylltiedig â'r nifer is o ymgeiswyr yr UE i sefydliadau yng Nghymru ar gyfer mis Medi 2018. Roedd ffactorau eraill a grybwyllwyd fel esboniadau posibl ar gyfer y gostyngiad hwn yn cynnwys myfyrwyr yr UE ddim yn teimlo bod croeso iddynt, ac un rhanddeiliaid yn egluro nad yw sefydliadau, yn eu barn hwy, wedi canolbwyntio ar recriwtio myfyrwyr yr UE gymaint â myfyrwyr rhyngwladol eraill.
- Mynegwyd y farn bod angen cynnig telerau cyflogaeth gwell er mwyn denu myfyrwyr ymchwil rhagorol mewn amgylchedd cystadleuol iawn. Rhoddwyd enghraifft o fyfyrwr PhD sy'n addysgu ym Mhrifysgol Bryste yn cael eu cyflogi ar delerau 'Gwaith Teg'.
- Ni fynegodd unrhyw randdeiliaid farn yn erbyn yr angen i barhau i sicrhau symudiad mewnol ac allanol myfyrwyr ar raglenni symudedd rhyngwladol. Dadleuwyd ar bob un o fyrddau'r rhanddeiliaid bod y symudedd dwy ffordd hwn yn cynnig manteision sylweddol i fyfyrwyr, yn enwedig myfyrwyr o grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol. Mynegwyd y farn bod symudedd mewnol hefyd yn helpu i sicrhau corff o fyfyrwyr mwy amrywiol sy'n ehangu gorwelion myfyrwyr ac yn gwella eu sgiliau meddal. Fel rhan o hyn, ystyriwyd bod Erasmus+ yn hanfodol gan ei fod yn rhaglen fawr iawn sydd wedi'i sefydlu ers peth amser, yn frand adnabyddadwy ac mae wedi ennill ei phlwyf. Roedd y rhanddeiliaid i gyd o'r farn y byddai'r rhaglen Erasmus+ nesaf sydd i'w chynnal o 2021

ymlaen yn welliant sylweddol ar y fersiwn gyfredol. Dadleuwyd mai'r opsiwn gorau oedd parhau i gymryd rhan yn yr Erasmus+ newydd; pe na bai hyn yn bosibl, cytunodd y rhanddeiliaid i gyd fod yn rhaid i Gymru greu cynllun tebyg.

- Mynegodd rhanddeiliaid y farn y bydd ymgysylltiad rhwng sefydliadau addysg uwch/addysg bellach a chyflogwyr a diwydiant, yn enwedig rhai byd-eang megis General Dynamics ac Airbus yng Nghymru, yn dod yn bwysicach, ar ôl Brexit, mewn gwella cyflogadwyedd myfyrwyr.

Cynaliadwyedd ariannol a chyfleoedd buddsoddi

- Mynegodd rhanddeiliaid y farn bod arian yr UE yn llenwi bylchau ariannu a fydd yn dal i fodoli os bydd arian yr UE yn dod i ben. Dywedodd un o'r rhanddeiliad pe byddai arian yr UE yn dod i ben heb rywbeth i gymryd ei le, y byddai angen newid y 'model addysgol' yng Nghymru.
- Roedd consensws eang nad yw'r model presennol o gyllid Ewropeaidd (yn enwedig cyllid strwythurol) heb anfanteision a phroblemau – roedd y safbwyntiau a fynegwyd yn cynnwys ei fod yn fiwrocraataidd, yn creu ffiniau daearyddol artiffisial, yn gallu rhannu prosiectau ar draws ffiniau awdurdodau lleol ac yn arwain at sefydliadau'n edrych am ffyrdd o ddefnyddio'r mathau o arian sydd ar gael, yn hytrach na gallu gwneud cynnig am gyllid cyffredinol ar gyfer prosiectau ymchwil a ddyfeisir gan brifysgolion.
- Mynegwyd pryder y gallai buddsoddiad rhanbarthol yn y dyfodol, ar ôl Brexit, gael ei amsugno i mewn i grant bloc Cymru ac yna ni fydd yn hygyrch yn yr un ffordd ag y mae nawr. Roedd safbwyntiau gwahanol ar weithrediad unrhyw gronfa ranbarthol yn y DU yn y dyfodol gyda rhai rhanddeiliaid yn dadlau am y 'pot' llawn i aros gyda'r DU er mwyn peidio â gosod terfyn ar gynigion ariannu posibl, tra bod eraill yn teimlo y dylai'r 'pot' gael ei ddatganoli.
- Roedd pryder ynghylch y diffyg gwybodaeth ynglŷn â Chronfa Ffyniant Gyffredin y DU¹ a lefel y dylanwad y bydd gan Gymru drosti. Mynegodd rhanddeiliaid y farn bod angen i leisiau Cymru ddylanwadu ar y sgysiau sy'n ymwneud â chyllid ar ôl Brexit.
- Teimlai rhanddeiliaid fod y ffaith yr ymddengys nad oes gan Lywodraeth y DU safbwynt y mae'n cytuno arno ynghylch y trefniadau ar ôl Brexit yn ei gwneud yn fwy anodd cynllunio. Maent yn dadlau bod hyn yn creu penbleth ynghylch a ddylai Cymru fod yn cynllunio ar gyfer senarios neu'n aros i weld beth fydd yn digwydd.
- Roedd y rhanddeiliaid o'r farn bod lle i ddisodli rhywfaint o gyllid yr UE, ond nid y cyfan, drwy weithio yn y sector elusennol a chyda diwydiant. Fodd bynnag, rhybuddiodd rhanddeiliaid o'r sector addysg bellach yn benodol y bydd sefydliadau'n dal i fod angen

¹ Mae Llywodraeth y DU wedi [ymrwymo i greu Cronfa Ffyniant a Rennir y DU](#) (UKSPF), sef rhaglen fuddsoddi ddomestig ar ôl ymadael â'r UE. Ychydig iawn o fanylion sydd ar gael ar hyn o bryd.

mynediad at gyllid cyfalaf, yn enwedig ar gyfer gwelliannau i ystadau ac i wella profiad y dysgwr.

Cyllid a chydweithredu o ran ymchwil ac arloesi

- Ystyriwyd bod cyllid ymchwil yr UE yn hanfodol bwysig ac yn faes lle mae Cymru wedi tanberfformio. Dywedodd y rhanddeiliaid fod angen y capasiti ar brifysgolion i wneud ceisiadau llwyddiannus am gyllid ymchwil – mae angen llawer o seilwaith ymchwil sydd eisoes ar waith arnynt i fod â chyfle i ennill cystadlaethau cyllido mwy o faint. Felly mae cyrraedd sefyllfa o ennill cynigion mawr yn gofyn am gyllid yn y lle cyntaf, ac mae cronfeydd yr UE, yn ôl rhai o'r rhanddeiliaid, wedi helpu sector addysg uwch Cymru i feithrin y capasiti hwn. Roedd nifer o'r rhanddeiliaid yn dadlau bod prifysgolion Cymru bellach yn gallu ennill mwy o gyllid gan y DU oherwydd y capasiti ychwanegol sydd wedi'i gasglu yn sgil cyllid yr UE.
- Roedd consensws y dylai'r DU barhau i fod yn rhan o'r rhaglen ymchwil Ewropeaidd Horizon 2020 a'i raglen olynol Horizon Europe o 2021 ymlaen. Roedd y rhai a oedd yn bresennol o'r farn bod y rhaglenni hyn yn cynnig sefydlogrwydd tymor hwy gyda chylchoedd saith mlynedd a rhaglenni aml-flwyddyn.
- Mynegodd rhanddeiliaid y farn hefyd bod angen gweithredu argymhellion Adroddiad Reid i ymchwil ac arloesi a ariennir gan y Llywodraeth yng Nghymru cyn gynted ag y bo modd er mwyn helpu prifysgolion Cymru i gael arian o ffynonellau yn y DU i ddisodli cyllid yr UE.
- Trafododd y rhanddeiliaid y posibilrwydd o ennill ymchwil gan elusennau. Er bod llawer yn cytuno ei fod yn ffynhonnell fawr o gyllid, roedd yn parhau i fod yn broblem oherwydd:
 - efallai na fydd mathau penodol o ymchwil a gynhelir gan elusennau yn cyd-fynd â phroffiliau ymchwil darparwyr; ac
 - efallai na fydd arian gan elusennau yn cwmpasu gorbenion, sy'n golygu bod sefydliadau'n dal i orfod talu'r rhain.
- Pwysleisiwyd gan nifer o'r rhanddeiliaid bod ymchwilwyr llwyddiannus yn symud ar draws y byd – byddant yn symud i'r sefydliadau ymchwil gorau mewn marchnad ryngwladol gystadleuol iawn. Roeddent yn credu y gallai Brexit roi'r DU dan anfantais yn hyn o beth os yw rheolaethau ffiniau yn gyfyngedig.